

New Age – en ny misjonsutfordring

JOACHIM GRÜN

Den nyåndelige bevegelse som for tiden griper om seg i USA og Europa, bringer oss ansikt til ansikt både med Østens mystiske religiøsitet og med vår egen vestlige okkulte tradisjon. Kirken er ikke lenger alene med sitt åndelige budskap i et ellers sekularisert samfunn. Den nyreligiøse bevegelse har allerede gitt seg utslag i en rekke sekter og organisasjoner som tilbyr svar på lengselen etter helhet og mening.

New Age er ikke bare enda en ny religiøs sekt i tillegg til de omlag 60 som allerede fins. Den er en religiøs helhetsforståelse, hvor vi møter nyreligiøsiteten i dens terapeutiske, vitenskapelige og politiske form. Den fremstår som svaret på vår vesterlandske krise. For i det hele tatt å forstå New Age er det nødvendig å se den idéhistoriske sammenheng som er en del av bakgrunnen for denne krisen.

I denne artikkelen vil jeg derfor først skissere den idéhistoriske sammenheng og bakgrunn for New Age. Deretter vil jeg drøfte hva New Age egentlig står for, og til slutt spørre hvorledes vi som kirke skal forholde oss til New Age.

Idéhistorisk bakgrunn

Vestens krise

Vestens materialisme førte ikke bare til velferd, men også til et åndelig vakuum, fordi den i det lange løp ikke kunne tilfredsstille menneskets uutryddelige religiøse behov. Vestens sterke rasjonalisme skapte ikke bare mulighetene for vårt moderne samfunn, men førte også til at de intuitive, mystiske sidene av vår bevissthet ble undertrykt. Vestens tekniske vitenskap ga ikke bare menneskene mer frihet i forhold til naturen, med større trygghet, frigjøring fra lidelser, og internasjonalt samarbeid, men førte samtidig med seg den overhengende trussel om atomdød og ødeleggelse av naturen som vårt felles livsgrunnlag.

Denne krise er ifølge New Age et resultat av en ensidighet i hele Vestens virkelighetsoppfatning, som er altfor sterkt preget av materialisme, rasjonalisme og vitenskapstenkning. Krisen føder angst. Vesten sitter igjen med en virkelighet som er splittet opp i utallige bruddstykker, uten en åndelig helhet og sammenheng. Men krisen fører også til nytenkning, og i forsøket på å finne en ny helhetsforståelse (paradigme) åpner New Age dørene både for Østens virkelighetsbilde og for Vestens egen okkulte tradisjon.

Individets krise

En annen grunn til at Vesten for tiden er så mottakelig for New Age, kan man kalle individets krise, eller jeg-krisen. Det som tradisjonelt har gitt enkeltmennesket sammenheng og mening – de faste tradisjoner og normer, religion og kultur, familie og ekteskap – er i ferd med å gå i oppløsning. Tilbake står det ensomme, atomiserte, febrilske jeg, som ikke har andre enn seg selv som midtpunkt. Den manglende tilhørighet skaper lengselen etter en sammenheng, etter en ny enhet og helhet. Vår tids religiøse lengsel er kanskje nettopp lengselen etter helheten, det hele, det «hellige». I psykologi og terapeutisk arbeid oppdager man igjen religionen som menneskets grunnleggende behov. For å helbrede det enkelte jeks ensomhet og isolasjon søker man hjelp i Østens «terapeutiske» tilbud, en helhet hvor det isolerte jeg kan gå opp i helheten slik dråpen oppslukes av havet.

Global sammenheng

Den globale sammenheng er en del av vår moderne virkelighet. Verden bindes sammen av telekommunikasjon og reisevirksomhet. Mennesker krysser grensene og samfunnet blir mer og mer flerkulturelt. Avgjørelser om politikk, økonomi og økologi kan ikke isoleres til nasjonale anliggender, men har viktige internasjonale konsekvenser. Rasistiske holdninger og etnisk og nasjonal bevissthet kan ikke benekte det faktum at verden vokser sammen. Det fører med seg en ny global tenkemåte, og tvinger en til å møte virkelighetsbilder og religiøse tradisjoner som er fremmede i forhold til det nedarvede. Peter Russell sammenligner vår klodes telenettverk i år 2000 med vår egen hjernes kommunikasjonsnett.¹

Ikke minst vil møtet med Østen ha konsekvenser. Vår vesterlandske kultur står overfor en ildprøve i møte med Østens kultur,

religion og filosofi. I New Age ser vi den første spede begynnelse til denne ildprøve.

Derfor er det også forståelig at New Age taler om en global bevissthet som omfatter både menneske og natur. En menneskehet som er bundet sammen gjennom kommunikasjon, økologi og økonomi, må ikke bare finne et felles pulsslått som muliggjør sameksistens mellom folkeslagene, men også mellom menneske og natur. Det er et livsviktig spørsmål som også stilles til oss kristne og som Bibelen har mye å si om. Noe av appellen i New Age er utvilsomt knyttet til denne sansen for global bevissthet.

Selv om begrepet New Age skulle vise seg å være en motebetegnelse som forsvinner, vil likevel den problematikk vi her har skissert, forbli en utfordring til kirken. New Age er ikke et isolert og merkelig fenomen som vil forsvinne ubemerket som mange av de nyreligiøse sekter, og derfor er det viktig å forstå New Age i den sammenheng den hører hjemme.² Nyreligiøsiteten er altså et varig fenomen som utfordrer kirkens misjon. I økende grad vil våre europeiske kirker møte andre religioner som tidligere bare var kjent for misjonærer.

Hva er New Age?

Det sies av og til at New Age er et skiløp der ingen vet hvor løypa går. Selv om man ikke kan formulere en definisjon alle kan akseptere, er det nødvendig med en klargjøring av hva New Age står for. Det følgende er ikke en strikt definisjon, men et forsøk på å gi en samlet karakteristikk av vesentlige sider av New Age sett fra forskjellige sider. Vi må klargjøre den åndelige sammenheng New Age hører hjemme i, uten at denne forstås som en organisert bevegelse. For som åndsfenomen omfatter New Age mye mer enn de organisasjoner som smykker seg med denne betegnelsen.

1. Sosiologisk og historisk betraktet er New Age en videreførelse og utvidelse av de alternativbevegelsene som næres av håpet om en ny tidsalder. Denne nye tid skal – gjennom kontakt med kosmiske krefter – komme som et bevissthetssprang i vår evolusjonsprosess og skal således overvinne vår nåværende krise.

2. På det vitenskapelige og filosofiske plan forsøker New Age å lansere en ny virkelighetsforståelse (paradigme) som alternativ til vår nåværende mekanistiske, dualistiske måte å forstå og strukturere virkeligheten på. Denne nye helhetsforståelse er særlig til-

gjengelig via de nyere oppdagelser innen kvantefysikk og bevissthetsforskning.

3. Innholdet i den nye helhetstenkningen (det holistiske paradigme) preges i stor utstrekning av Østens religiøse grunnforestillinger, resp. Vestens gamle okkulte tradisjoner.

4. Det nye virkelighetsbildet skal være erfarbart gjennom mystiske opplevelser. Slike opplevelser fører til personlig transformasjon (forvandling) – gjerne fremkalt ved hjelp av nyere psykoteknikker, østlig meditasjon eller andre innvielsesritualer. Den personlige transformasjon forventes å føre til samfunnsforvandling og en global bevissthet og samhörighet, som igjen er en forutsetning for den nye tidsalders frembrudd.

Vi skal i det følgende se litt nærmere på disse punktene.

Alternativbevegelsene

Det er neppe tilfeldig at New Age samler både utløperne av hippiekulturen og representanter for 68-generasjonen som har gitt opp håpet om en rent politisk forandring og i stedet søker forandring via åndelige erfaringer. Andre impulser kommer fra feministiske grupper som håper på en kvinnelig guddommelig kraft som skal berge verden. En del økologisk engasjerte mennesker ser guddommeliggjørelse av naturen som en måte å overvinne motsetningen mellom mennesket på den ene side og resten av verden og av det guddommelige på den andre siden. New Age ønsker å samle disse alternativene, i håp om en ny tid.³

Bortsett fra kristendommen er kanskje New Age den eneste håpsbevegelsen i vår tid. Man tror på en ny tidsalder og taler med astrologiens språk om Vannmannens tid. Jorden vil i de kommende 2100 år domineres av planeten Uranus. Fiskenes tid (kirkens tid), som har vart omtrent fra Jesu fødsel, er i ferd med å erstattes av Vannmannens tidsalder. Sir Thompson, en kjent talsmann for New Age, hevder at i Vannmannens tidsalder vil mennesket åpne seg for de kosmiske makter som vil lede det gjennom den krisetiden vi befinner oss i.⁴ Den nye tid vil føre til en ny bevissthet som representerer et sprang i evolusjonen. Opplever tilstrekkelig mange en slik bevissthetsutvidelse, vil det smitte og bidra til forvandling av hele menneskeheten.⁵ Veien mot den nye tid kan føre gjennom katastrofer – også atomkatastrofen – men de som har den riktige bevissthet, de innviende, har intet å frykte.⁶

Det nye vitenskapelige paradigme

New Age retter sin kritikk mot den såkalte gamle virkelighetsforståelse (paradigme), det materialistiske, rasjonalistiske og mekanistiske verdensbilde som i det vesentlige ble formet av Newton og Descartes. Dette er en forutsetning for Vestens vitenskap og teknikk. Man betrakter materien som det virkelige, og forholder seg til dette gjennom empirisk forskning og fornuftsresonnement. Det analytiske arbeid oppsplitter virkeligheten i stadig mindre deler, og samspillet mellom delene forstås gjennom årsaksprinsippet. Hele virkeligheten tenkes som en stor maskin. Man får et dualistisk forhold til virkeligheten, og skiller mellom subjekt og objekt, mellom jeg'et og tingenes verden, mellom tid og rom, og tilslører eller mister sansen for at virkeligheten er en enhet og helhet.⁷ I et nøtteskall kan man si at New Age mener at vår vesterlandske vitenskapstenkning oppsplitter virkeligheten, mister sammenhengen og enheten, og overser at virkeligheten rommer langt mer enn det som kan fattes med våre sanser (empiri) og tenkning (ratio).

Med støtte i kvantefysikken og nyere bevissthetsforskning lanserer New Age en ny holistisk (helhetlig) forståelse av virkeligheten.

I kvantefysikken har man oppdaget at materie til syvende og sist ikke består av oppsplittede partikler, men av akausale hendelser, av energihendelser. Her begynner man å tale om ånd. Sett på denne måten blir virkeligheten mer en stor tanke enn en stor maskin.⁸

Videre har man erkjent at subjektet (forskeren) og objektet for forskningen er knyttet sammen til en enhet. De er ikke uavhengige, men forskerens måte å iakttå objektet er med på å bestemme det såkalte «objektive resultat». Spørsmålet blir om vi overhodet kan tale om en objektiv ytre virkelighet som er adskilt fra vår bevissthet. Det er iallfall et faktum at det dualistiske skillet mellom subjekt og objekt ikke lenger fungerer som vi tidligere mente. Disse nye erkjennelsene opphever ikke Newtons fysikk og det vi vanligvis ser på som vår dagligdagse virkelighet, men noe i det gamle paradigmet er brutt ned. I glimt aner man en ikke-materiell innside bak materien, og ser at samspillet mellom den såkalte ytre virkelighet og den subjektive bevissthet er mer gåtefull enn vi trodde.

Erfaringer fra bevissthetsforskningen stiller også spørsmålsteget ved det gamle paradigmet. Det dreier seg her om bevissthetstilstander som forandres gjennom psykedeliske (narkotiske) midler, gjennom mystiske erfaringer via østlig meditasjon og gamle innvielsesriter, eller gjennom nyere psykoteknikker. Også parapsyko-

logiske fenomener og nær-døden-opplevelser hører med her. Det ser ut til at vi bare benytter en liten del av vår bevissthet og at det er mulig å utvikle ikke-rasjonelle sider i hjernen, som i det gamle paradigmet ofte ble betraktet som sykdomsfenomener.⁹

Vi kan ikke her gi noen grundig oversikt over de nyere erkjennelser den nye helhetstenkningen støtter seg til, og vil heller ikke vurdere deres vitenskapelige holdbarhet. Men det er ingen tvil om at det gamle mekanistiske og åndløse virkelighetsbilde, hvor analysen ble sittende igjen med bruddstykker uten helhet, har spilt fallitt. Vesten tvinges til å formulere en ny virkelighetsforståelse som integrerer helheten.¹⁰

Den okkulte tradisjon

I letingen etter en slik helhetsforståelse åpner New Age seg for Østens enhetstenkning, resp. Vestens okkulte virkelighetsbilde.

Den okkulte tradisjon er like gammel som menneskeheten og fins vel mer eller mindre i alle kulturer til alle tider. Arild Romarheim¹¹ viser til to kilder for okkultismen, nemlig de hedenske folkereligioner (animisme, magi, sjamanisme, astrologi, trolldom osv.) og gnostisismen. Men disse ser ut til å ha mye til felles med Østens religioner. Ken Wilber, en ledende ideolog for New Age, betegner dette fellesgods som *philosophia perennis* (den evige, tilbakevendende filosofi). Med det mener han den «esoteriske (skjulte) kjerne av hinduisme, buddhisme, taoisme, sufisme . . .».¹² Også den tyske forsker i parapsykologi, Hans Bender, bekrefter i sitt forord til boken *Der Okkultismus* at den okkulte tradisjon og Østens religioner stemmer overens: «Okkultismen kan bekrefte hva den østlige visdom har lært i tusener av år.»¹³ Derfor våger jeg å betegne okkultismen som Østens tradisjon i Vesten, uten at jeg her kan gå nærmere inn på sammenhengen. Kanskje man kan se den okkulte tradisjon som en slags kjernestoff i alle religioner utenfor den jødisk-kristne-islamske tradisjon.

Den okkulte tradisjon faller stort sett sammen med det vi kaller esoterikk, dvs. den skjulte visdom, som ifølge New Age skal bli tilgjengelig for alle i den nye tid. Det er ikke tilfeldig at vi oversvømmes av denne type litteratur: astrologi, trolldom, hekseri, I Ching, tarot, pendel, alkymi, kabbala, hemmelige ordener, magi, healing, spådom osv.

Det er verd å merke seg at okkultismen alltid har vært fiendtlig til den jødisk-kristne tradisjon og omvendt. Det begynte med kampen

mot gnostisismen i kirkens første tid. Den siste store konfrontasjon var kanskje sammenstøtet mellom kirken og rosenkors-brorskapet og alkymien, representert ved munken Martin Mersenne.¹⁴ Hitler var sterkt preget av okkultismen, og begynte konsekvent nok sine utrydningsforsøk med det jødiske folk. Amerikanske forskere har påvist mange likhetstrekk mellom New Age og fascismen.¹⁵ En talsmann for New Age, David Spangler, taler åpent om at jøder og kristne, som ikke lar seg innvie i den okkulte tradisjon, går oppløsningen i møte.¹⁶ Det er for øvrig ikke særlig tillitsskapende at en håpsideologi bruker slike trusler.

Like betenkelig er det å lese at det såkalte Tarasenter, en avlegger av Lucifer Forlag som igjen har forbindelse med Det teosofiske selskap, kunngjør at Kristus er kommet igjen som Maitreya, en religiøs verdenslærer som vil løse verdens problemer. Det teosofiske selskap har røtter i okkultismen, og taler om en enhetsreligion for hele verden. For kristne som kjenner Jesu egne advarsler mot falske Kristusskikkelser, lukter det av løgn. Det virker heller ikke tillitsvekkende å lese om en «hemmelig plan» og om «innviede eliter» som skal stå bak New Age og veve dette nettverk.¹⁷ Den kjente religionsforskeren Mircea Eliade henviser også til okkultismens mulighet til å «bringe den universelle fred og overenskomst mellom de forskjellige konfesjoner».¹⁸

Den okkulte tradisjon forsøker endog å integrere Jesus i sitt system.¹⁹ Det hevdes at Jesus i sin ungdom ble innviet i Østens hemmelige visdom. Han døde ikke på korset, men flyktet ifølge en tradisjon til Tibet. Noen av hans disipler ble innviet av ham og brakte kunnskapen videre utenom Bibelen. Jesus og Kristus er ikke identiske. Kristus kan oppleves som menneskets indre dimensjon, det indre riket. Her gjenkjenner vi Jesus-tradisjoner som vokste vilt i den gnostiske bevegelse. Det nye testamente ble til i kirkens forsøk på å holde fast på den sanne historiske tradisjon.

Med den okkulte tradisjon har jeg beskrevet den mørke siden av New Age. Bare fremtiden vil vise om dette kommer til å være bestemmende for det holistiske virkelighetsbilde eller ei.

Okkultismens «dogmatikk»

På tross av mangfoldet finner man i okkultismen en klar dogmatikk, dvs. grunnleggende overbevisninger på tvers av motstridende praksis og individuelle erfaringer. Chesterton har engang sagt at alle mennesker har dogmer, men ikke alle vet at de har det. Forstår

vi dogmer som de grunnleggende overbevisninger mennesker bevisst eller ubevisst bygger sine tanker og handlinger på, må vi gi Chesterton rett. Selv om New Age ønsker å være udogmatisk, finner man der en rekke slike grunnleggende dogmer, som vi her vil beskrive stikkordmessig:

1. Bak tid og rom, materie, historie, språk, sanser og tenkning fins det egentlige virkelige. Det er en åndelig dimensjon, en energi eller kraft som også kan betegnes som guddommelig. Kjernen i den okkulte tenkning kan kanskje sammenfattes slik: alt er ett. Denne overbevisning fører gjerne til panteisme eller monisme.

2. Den store enhet inkluderer og opphever alle duale motsetninger som Gud og djevel, godt og ondt, mann og kvinne, liv og død.

3. Det er et samsvar mellom mikrokosmos og makrokosmos, mellom mennesket og universet. Alt er en stor enhet, og selv motsetningene hører sammen som analogier. Lettest forståelig er dette i astrologien, hvor tolkningen baserer seg på samsvaret mellom stjernenes løp (makrokosmos) og menneskets skjebne (mikrokosmos). Som jeg har påpekt i boken *Die Fische und der Wassermann*, står mange av disse tankene i klar motsetning til det kristne dogme. For menneskets vedkommende heter det blant annet at dets innerste vesen er ett med kosmos, ett med universets åndelige dimensjon. Det må derfor frigjøre seg fra den bevissthetsform som på dualistisk vis skiller mellom tid og rom, materie og historie, personligheten og andre levende vesener, natur og menneske og det guddommelige. Meningen er å leve «hinsides godt og ondt», i samsvar med kosmos. Veien dit går gjennom opplysning, gnosis (innsikt), der mennesket erfarer den evige enhet i sitt innerste som sitt egentlige selv. Dette er den mystiske erfaring i New Age.

Mystisk bevissthetsutvidelse

Den gamle tanken at det bak alt fins en guddommelig enhet som mennesket egentlig selv er identisk med, fører naturlig til ønsket om en erfaring av denne enhet. Det skjer ifølge New Age gjennom en bevissthetsutvidelse. Det kan skje både gjennom Østens meditasjonsteknikker, ved moderne psykoteknikker som rebirthing, psykosyntese, holomisk integrasjon osv.,²⁰ eller ved hjelp av narkotiske stoffer. Den normale bevissthets grenser sprenkes, og man opplever bevissthetstilstander der det personlige jeg later til å oppløses. Det kan ta form av en trancetilstand eller mystiske opp-

levelser som åpner for en enhetsfølelse bak tid og rom. Slik mener man å «bevise» det nye holistiske paradigme, med dens forståelse av virkelighetens enhet. Men det skal videre sette mennesket i forbindelse med de kosmiske usynlige makter og formidle overnaturlige (parapsykologiske) evner. Mennesket i Vannmannens tidsalder skal på denne måten utfolde alle sine iboende muligheter. Det er nødvendig for den personlige transformasjon i den nye tid, men også for å redde verden.

Denne åpenhet for de skjulte kosmiske makter innebærer uten tvil en stor risiko rent psykisk. I Kolosserbrevet advarer Paulus innstendig mot kontakt med de kosmiske makter (kosmokratores), og Det gamle testamente forbyr uttrykkelig søken etter overnaturlige evner som spådom, tegntyding og trolldom (5. Mos. 18:9ff).

New Age nøyer seg ikke med det enkelte individ, selv om den enkeltes selvutvikling står sentralt. Den personlige transformasjon skal også føre til samfunnets forvandling. Det fins allerede en egen New Age-politikk,²¹ en egen terapitradisjon som kalles transpersonale terapi,²² en ny helseforståelse, pedagogikk, og ikke minst nye modeller for ledelse og selvutviklingskurs for ledere. Også i kulturlivet gjør New Age seg gjeldende, som f.eks. gjennom Anita Skorgans plate «White magic». Idealet er intet mindre enn å utvikle et globalt åndelig nettverk, med en global religiøsitet og politikk som en virkeliggjørelse av de verdier Vannmannen representerer.

Når New Age ikke fremstår som en organisasjon, men av og til presenterer seg som en «konspirasjon» (sammensvergelse) i ordets egentlige forstand, tenkes det på det åndelige nettverk av mennesker som «puster den samme ånd» (con-spirari). Det er slik en av de fremste talskvinner for New Age, Marilyn Ferguson, forstår dette nettverket.

Det såkalte nye paradigme kan på denne måten vise seg å være et eldgammelt paradigme, den helhetsforståelse som ligger bak den vestlige ikke-kristne okkulte tradisjon og i vesentlig grad østlig religiøsitet. Det er ikke uten grunn mange kritikere advarer og hevder at dette er en flukt fra virkeligheten tilbake til en opprinnelse som i sitt vesen er mytologisk og arkaisk, en symbolsk tilbakevenden til enhetserfaringen i mors liv, det psykologene kaller regresjon. I sin siste konsekvens vil drømmen om denne harmoni føre tilbake til kaos, irrasjonalitet og råskap,²³ tilbake til en tilrøvet guddommelighet.

Vi kan ikke akseptere at New Age lanserer et eldgammelt paradigme som om det skulle være en ny visjon. På dette punkt kan kirken representere den kritiske fornuft. Men samtidig utfordres også kirken til å gå inn i samtalen med New Age for å hindre at Vesten oversvømmes av et foreldet paradigme. I stedet skulle den formidle på en ny måte sin egen helhetsforståelse. For kirken har noe vesentlig å bidra med både i kritikken av det gamle paradigme, som på mange punkter var uforenlig med kirkens virkelighetsyn, og i formuleringen av et nytt. Man kan ikke gjøre seg ferdig med New Age ved å bruke merkelapper som «okkult», «gnostisk», osv., uten samtidig å gå inn i en skapende dialog. Ellers blir kirken medansvarlig, fordi New Age da blir overlatt til det okkulte og Østens religioner.

Kirkens møte med New Age

For å samle det ovenstående kan man si at i New Age møter kirken moderne religiøse mennesker som i sin nød leter etter en ny helhet. Denne helheten forsøker man å forme gjennom en syntese av det verdensbilde som vokser frem av nyere vitenskapelige erkjennelser, Østens religiøsitet og den okkulte tradisjon. Jeg vil her først skissere to avveier kirken må unngå, nemlig demonisering og tilpasning, og deretter en tredje vei, det man kan kalle det misjonerende møte.

Kirkens to avveier: demonisering og tilpasning

Ved å advare mot hele fenomenet New Age ved å karakterisere det som demonisk, unngår kirken dets utfordring og blir i tillegg avmektig i sitt møte med mennesker som er grepet av New Age. Stempler kirken New Age som djevelens verk, lammes den lett av berøringsangst og trekker seg bort fra dem som er tiltrukket av New Age. Den bygger en apologetisk mur for å beskytte seg mot de religiøse bølgene og fristes til å overlate verden utenfor til djevelen. Dermed svikter kirken sitt kall til å møte også det religiøse menneske på en misjonerende måte. Den oppgir håpet for verden til fordel for det lille håpet om en hinsides himmel og forneker i praksis – om ikke i teorien – Kristi herredømme. Den ensidige demonisering er en avvei.²⁴

Den andre store faren ligger i en tilpasning til New Age, noe man aner som en mulig tendens dels i folkereligiøsiteten, dels innenfor

herlighetsteologien. Særlig der teologien står i den liberale tradisjon og har glemt at Jesus Kristus er den eneste og sanne Guds sønn og den eneste vei til Faderen, kan teologien tilpasse seg folkets skiftende religiøse behov. Tilpasningen til den nye religiøse oppvåkning kan for kirken bli en nygnostisk avvei som leder til en bred synkretisme med en slags mystisisme som felles overbygning.

Men også i herlighetsteologien later det til å skje en tilpasning, ikke minst i menneskesynet. Herlighetsteologiens lære om mennesket kan faktisk minne om New Ages tanker om overmennesket.²⁵

Kirken må finne en tredje vei mellom demonisering og tilpasning, mellom tilbaketrekning p.g.a. berøringsangst og selvutslettende akseptering av det nye. Kirken er nødt til å komme i berøring med New Age, møte den på en misjonerende måte. New Age er på mange måter både forførende og farlig, men kirken må ikke bare innse djevelens makt, men forstå hans begrensning. Ifølge Luther er djevelen Guds ape. Djevelen er ikke skapende, men kan bare etterlikne ved å forfalske det sanne, det virkelige, det som har sin kilde i Gud. Det sanne og virkelige er det naturlige, slik det har sitt opphav i Gud.

Misjonens dobbelte bevegelse: naturligjøring og døping

Paulus oppfordret de kristne til å prøve *alt* og holde fast på det gode. Det gode er det som er sant, virkelig og ekte i alt, i vitenskap, i sport og i kulturens mangfoldighet, i andre religioner og i nye åndsretninger som New Age. Dette har sin rett og plass som en del av vår natur. Det er kirkens og fornuftens oppgave å avdekke det som er en ideologisk eller religiøs forfalskning og så å si bringe det tilbake til dets sanne utgangspunkt, *naturliggjøre* det. Naturliggjøring betyr her altså å lære å skille mellom det demoniske og forfalskede på den ene side og det som er godt og virkelig som en del av Guds skaperverk på den andre. Bibelen kaller det å prøve åndene og frigjøre det gode fra dets forfalskning. Dette er misjonens første bevegelse, og på dette punkt kan kirken samarbeide med alle gode krefter.

Men kirken ønsker å gå lenger enn denne naturligjørelse. Misjonens andre bevegelse blir derfor å føre det som er naturliggjort tilbake til sitt forhold til Kristus. Gjennom sitt Kristusforhold får det sanne og virkelige et nytt navn. Det er kirkens oppgave å *døpe*

på denne måten, dvs. å sette det sanne og virkelige tilbake til sin kristologiske sammenheng og gi det et nytt navn.

Denne holdning åpner for et virkelig møte med mennesker som er fanget i slike forfalskninger, fordi vi tilegner oss deres tenkning og språk og bygger en bro over til Kristus. Dermed blir alt det gode og sanne i deres sammenheng døpt. Det er ikke bare sjelene som skal «fiskes ut» av verden og inn i misjonens sosiologiske og kulturelle kontekst. Guds rike omfatter både det enkelte individ og hele dets religiøse og kulturelle kontekst. Denne helhet har vel alltid vært misjonens mål, og en liknende kontekstuell misjon må også til for å møte New Age.

La meg med noen eksempler konkretisere hva jeg mener med naturliggjøring og døping i møte med New Age.

Yoga er i sin religiøse skikkelse, som en forfalskning, ikke brukbar for en kristen, i og med at den er vevet inn i et hinduistisk helhetssyn. Spørsmålet er om det er mulig å frigjøre det sanne og virkelige i yoga, det som så å si er en del av naturen og har sitt opphav i Gud. Som kjent anvender yoga blant annet pusteøvelser og gjentakelse av mantras (indiske gudenavn). *Naturliggjøring* kan skje ved at vi erkjenner betydningen av vårt åndedrett og betydningen av gjentakelse av konsentrerte ord av mening. Åndedrettsøvelser brukes da også allerede i en naturliggjort sammenheng som pusteterapi. Likeså brukes f.eks. gjentakelsen av korte, gode setninger innen psykoterapien, uten å ha noe med yoga å gjøre. Gud har skapt oss slik at pusting og gjentakelser kan være godt for oss. Det er noe av det vi på det menneskelige plan kan lære av andre kulturer.

Men disse innsikter kan også *døpes*, dvs. at de kan tas inn i en ny sammenheng og i Kristus få sin egentlige betydning. Det ser vi ikke minst i den ortodokse kirke, hvor hjertebønnen eller Jesus-bønnen spiller en så sentral rolle. Selve bønnen tar form av et kyrie-rop, en stadig gjentakelse av Jesu navn i rytme med åndedraget: «Jesus Kristus, Guds sønn, forbarm deg over meg!» Slik blir betydningen av åndedrettet og gjentakelsen av ord, som er så viktig i yoga, så å si døpt inn i en ny sammenheng. Slik har kirken gjennom alle tider naturliggjort og døpt det djevelen hadde forfalsket. Allerede i Det nye testamente, ikke minst i Johannesevangeliet, ser man et slikt misjonerende møte med gnostiske tendenser. Alle viktige begreper som gnostikerne brukte, ble anvendt og døpt inn i en ny kristolo-

gisk sammenheng. Samtidig kastet møtet med gnostisismen nytt lys over kirkenes forståelse av Kristus. Kirken kom beriket ut av dette møtet.

Er det mulig å skille det sanne og virkelige i New Age fra de religiøse forfalskningene som særlig er representert i den okkulte tradisjon? Det sanne i New Age ligger etter mitt syn i kritikken av det gamle paradigme, i den nye søken etter et helhetlig verdensbilde og menneskebilde, og i den globale tenkemåte, for å nevne noe. Men det er også en utfordring å naturliggjøre den okkulte tenkning, så langt det er mulig.

Naturliggjøring kan f.eks. bety å oppdage at de mystiske erfaringer mange gjør er en naturlig del av den menneskelige eksistens. I stedet for å gi dem en religiøs tolkning kan det være viktig at de frigjøres fra religionen. Slik kunne kirken og menneskes fornuft naturliggjøre mye av den okkulte tradisjon og Østens lærdom, og dermed ta vare på visdom som innenfor vårt gamle paradigme lett kunne overses som uvirkelig.

Til slutt vil jeg gi tre eksempler på hvorledes tre sentrale okkulte anliggender som også er dominerende i New Age, kan døpes. Det gjelder det holistiske (helhetlige), det panteistiske (Gud er ett med alt) og det mystiske (menneskets enhetsopplevelse). Hvordan kan disse okkulte tankemønstrene frigjøres fra sine demoniske forfalskninger og utfoldes etter sin sanne mening i forhold til Kristus?

Døpt holisme. Den kristne skapertro åpner store perspektiver for en helhetlig livsforståelse. Dens menneskesyn er holistisk, idet mennesket forstås som en enhet av kropp, sjel og ånd. Mennesket reduseres ikke, som i det gamle paradigme, til en kroppsmaskin med en psyke (sjel). Kristentroen favner både det synlige og usynlige. Mennesket lever i en helhet hvor Gud er livets kilde, og både naturlige og overnaturlige evner vekkes i mennesket gjennom Den hellige ånd. Etter bibelsk tradisjon er bevisstheten åpen for visjoner, audisjoner og drømmer. Bibelen skildrer mennesker i kontakt med engler og demoner. Dette har ingen plass innenfor det gamle paradigme som New Age med rette kritiserer. Ikke minst de erfaringer den karismatiske bevegelse igjen har aktualisert i kirken, kan hjelpe oss til en mer helhetlig kristendom. Ikke parapsykologiske evner, men åndens evner kan et kristenmenneske bruke.

Døpt «panteisme». Også den panteistiske virkelighetsforståelse, med tanken om en guddommelig enhet bakenfor tid og rom, får sin sanne mening i lys av kristentroen. Hele vårt kristne håp er nemlig

rettet mot enheten av alt i Gud. Dette betyr ingen flukt til den hinsidige uforanderlige enhet bak tid og rom, bortenfor den konkrete virkelighet. Det er tale om den siste enhet i Gud som blir til gjennom menneskehetens gang gjennom historien. Paulus beskriver det som er prosess gjennom tid og rom (1. Kor. 15:25–28). Vi står her i en bevegelse mot helhet, og lever i spenningen mellom det Gudsrike som allerede er virkeliggjort i og med Kristi inkarnasjon i tid og rom og det Gudsrike som fullendes når Gud blir alt i alle (1. Kor. 15:28). Dette er kristnes store håp som ikke har noe med universalisme å gjøre.

Kirken er ikke et forsikringssselskap som bare er opptatt av individets plass i himmelen, men et levende fellesskap som i Bibelen omtales som Kristi legeme, en forsonende, blødende og helbredende kropp. Prosessen frem mot enhet er en helende prosess som begynte med inkarnasjonen. Denne helbredelse finner sted i atomenes energidans, i psykens avgrunn, i tidens hemmelighet og i rommets dybde.

Bibelen kaller denne helbredende dynamikk mot enhet for *forsoning*. Gjennom Kristus, som er livets kilde, opphav for alt som er, har Gud også forsonet alt, det som er i himmelen og det som er på jorden, «da han skapte fred ved hans blod på korset» (Kol. 1:15–20).

Denne kosmiske forsoning er Bibelens svar på oppsplittelsens krise (dualisme), på vår lengsel etter helhet og enhet. Men denne enhet som innebærer Guds forsoning med altet, er ennå ufullendt i rom og tid, fordi menneskets synd fremdeles rår. Synd er det sanne ord på den oppsplittelse New Age forklarer som dualisme. Mennesket er skapelsens ansikt og stemme. Derfor skriker i menneskets syndsbejknelse også skapningen etter forsoning, og blir samtidig gjennomstrømmet av korsets helbredende blod.

Døpt mystikk. Også mystikken finner i kristentroen tilbake til sin sanne mening. Mystikk oppfattes vanligvis som en slags enhetserfaring hvor det lille jeg forsvinner som en dråpe i havet og blir ett med alt. Men i kirken dreier mystikken seg om den enkeltes kjærlighetsforhold til Kristus, slik det i Det nye testamente særlig er beskrevet av Johannes og Paulus.

Kristusmystikk som en frukt av syndstilgivelsen åpnet våre øyne for Kristi storhet, og forvandler vårt lille jeg. Vårt Adam-jeg viker for Kristus som vinner skikkelse i oss. Hvor jeg var, skal Kristus bli (Gal. 2:20). Korsets forsoning omskaper oss etter Kristi bilde, som er vår bestemmelse: å bli gud-mennesker, ikke overmennesker.

Kristusmystikk er den indre uavlatelige bønn som gjør at vår bevissthet preges mer og mer av Kristus, som har tatt bolig i oss og vil frigjøre kjærlighetens kraft. Gjennom kjærligheten bringer vi alt inn i et forhold til Gud, helliggjør verden, og Guds rike vil vokse mot den store fullendelsen. Kristusmystikk hjelper oss til å se himmelen, Guds rike, som en prosess som kommer oss i møte, som Kristi forsoning, som en global – ja kosmisk – helbredelse inn i tiden og rommet.

I Kristusmystikere som Frans av Assisi og Moder Theresa har kjærlighetens helbredende kraft spredt seg og brakt oss nærmere det Bibelen beskriver som fullendelsen: Gud blir alt i alle. Kirken i Norge utfordres her til å gjenoppdage Kristusmystikken, den bønne- og meditasjonsfromhet som alltid har hatt sin plass i kirken. Kristusmystikk er fremfor alt bønn, meditasjon og stillhet, og så handling utfra den bønn som forener det som er skilt fra hverandre og fra Gud. I Kristusmystikken forenes bønn og aktivitet.

Kirken møter Østen

Kirkens møte med New Age og den okkulte tradisjon er også kirkens møte med Østen. Dette vil bli stående som en misjonsutfordring også etterat New Age-bølgen har lagt seg. Utfordringen gjelder ikke ytremisjon, men kirken her hjemme. Østen har for lengst begynt å komme til oss. Skal vi unngå å resignere i møtet med den nye religiøsiteten, må vi lære å døpe. I troen på at Kristi herrevelde ikke utbres ved å knuse det sanne og virkelige i verden eller i andre religioner, men ved å døpe det, kan vi med frimodighet møte New Age som en ny utfordring til misjon. Så lenge kirken døper, har den ikke mistet sin kraft.

NOTER

1. Peter Russell, *The awakening earth*.
2. For en grundigere bearbeidelse av dette se min bok *Die Fische und der Wassermann*, 1988.
3. Nils Bjørn Kvastad, *En ny tid i vannmannens tegn*, 1987.
4. George Trevelyan, *A vision of the Aquarian Age*, 1977.
5. Marilyn Ferguson, *The Aquarian conspiracy*, 1980.
6. George Trevelyan and David Spangler, *Revelation: The birth of a new age*, 1977.
7. Fritjof Capra, *The turning point*, 1982, og *The Tao of physics*, 1976.
8. Odd Ragnar Nilsen, *Lyset og tiden*, 1980.

9. Stanislav Grof, *Ancient wisdom and modern science*, 1984, s. 19.
10. Erik Damman, *Bak tid og rom*, 1987.
11. Arild Romarheim, *Moderne religiøsitet*, 1977.
12. E. Gruber, *Was ist New Age?*, s. 35.
13. Fanny Moser, *Das grosse Buch des Okkultismus*, 1974.
14. Morris Berman, *Reenactment of the world*, 1981.
15. Douglas Groothuis, *Unmasking the New Age*, 1986.
16. David Spangler, *Revelation*, kap. 7 og 9.
17. Constance Cumbey, *Regnbuens skjulte farer*, 1983.
18. Mircea Eliade, *Die Geschichte der religiösen Ideen*, III/1, s. 242.
19. Arild Romarheim, *Kristus i Vannmannens tegn*, 1988.
20. Grof, op.cit., s. 29.
21. Mark Satin, *New Age politics*, 1978.
22. Roger N. Walsh, *Beyond ego*, 1980.
23. John Hellesnes, *Den postmoderne anstalten*, 1975.
24. Cumbey, op.cit.
25. A. Bergem, *Himmelen på forskudd*, 1987.

Joachim Grün, f. 1954, cand. theol. (Tyskland) 1983. Leder av Peterstiftelsen. Arbeider med doktoravhandling, og har nylig utgitt *Die Fische und der Wassermann*.

New Age: A new missionary challenge

The author presents New Age as a challenge to mission and a deeper understanding of Christ. He initially reviews the cultural and psychological background of the new spiritual awakening in the West, emphasizing that New Age is not just another new sect, but an alternative way of thinking. Then follows an attempt at defining New Age, explaining its main characteristics. Finally he discusses three possible reactions of the church: «demonization», «adaption», and «mission». Rejecting the two first he recommends «mission», which involves a process of «naturalization» and «baptism». «Naturalization» here means a process of distinguishing the elements of New Age which are true and real expressions of nature (creation) from those which are demonic falsifications of nature. «Baptism» means bringing the sound elements of New Age into a creative relationship to Christ.